

Un cop creats, què? El futur dels dipòsits institucionals

[[English version](#)]

CAROL HIXSON

Head, Metadata and Digital Library Services

University of Oregon Libraries

chixson@uoregon.edu

Traducció: Carles Sierra

Opcions

[Imprimir](#)

[Recomanar](#)

[Citació](#)

[Estadístiques](#)

[<meta />](#)

[Metadades](#)

[Similars](#)

Als Estats Units, moltes biblioteques acadèmiques es van implicar en el moviment dels dipòsits institucionals com a resposta als prohibitius augments del preu de les revistes en les darreres dècades. En l'influent informe de l'SPARC al respecte,¹ Raym Crow expressa una visió dels dipòsits institucionals (DI) que molts després han provat de crear... sense èxit. Malgrat que la introducció defensa de cara a la galeria una visió àmplia dels DI apuntant que "it is only to be expected that academic institutions would take an interest in capturing and preserving the intellectual output of their faculty, students, and staff," el document se centra a oferir un mecanisme per obtenir, arxivar i garantir l'accés lliure a la producció de tan sols el cos docent. L'autor justifica l'èmfasi en aquesta producció en concret amb l'esperança que els DI siguin el fonament d'un nou model de publicació científica que trenqui amb el control que els editors tradicionals han acabat exercint sobre els continguts. Crow expressa clarament aquest desig a la conclusió final en afirmar que "institutional repositories represent the logical convergence of faculty-driven self-archiving initiatives, library dissatisfaction with the monopolistic effects of the traditional and still-pervasive journal publishing system, and availability of digital networks and publishing technologies." És comprensible que l'SPARC, una organització amb la missió de canviar la naturalesa del model tradicional de publicació científica, alimenti aquesta esperança. Per a molts, el destí i la missió dels DI van inextricablement lligats a l'èxit del moviment d'accés lliure. N'hi ha que creuen que fins i tot s'ha convertit en una croada moral: el bé públic de l'accés lliure a la informació pot prevaler sobre la cobdícia dels editors o proveïdors si hi treballem tots plegats.² Alguns dels qui hem estat treballant per desenvolupar aquests arxius hem acabat veient-ho com a poc més que un desig ingenu que evidència un gran menysteniment de l'apatia d'institucions i professorat a l'hora d'adoptar aquest model.

Quina és la realitat del desenvolupament dels dipòsits institucionals després d'uns quants anys de feina intensiva a tot el món? Westrienen i Lynch³ resumeixen i comenten les conclusions d'una enquesta duta a terme per la Coalition for Networked Information (CNI), el UK Joint Information Systems Committee i la SURF Foundation d'Holanda pel que fa a l'ús dels DI a tretze països. Malgrat les deficiències reconegudes en la recopilació de dades del sondeig, els autors fan un seguit d'interessants observacions sobre l'estat actual del desenvolupament de DI. Una d'aquestes observacions és que hi ha una gran varietat en el tipus de materials que estan recollint els DI d'arreu del món, des de llibres a tesis, articles, dades primàries, objectes audiovisuals, material docent i d'altra mena. La major part del contingut que actualment està essent recollit pels DI és de caràcter textual, tot i que els dels EUA contenen una quantitat significativa de material no textual. L'enquesta va revelar a més que la cobertura disciplinar abasta tots els camps, refermant-se molts països en humanitats i ciències socials, però d'altres en canvi amb una forta representació de materials de ciències biològiques, ciències naturals i enginyeries. També s'hi provava d'avaluar quina acceptació tenien aquests arxius entre els acadèmics dels tretze països mirant el nombre i percentatge d'acadèmics amb almenys un document en un dipòsit institucional. Per bé que pocs

països van poder respondre la pregunta de manera definitiva, era clar que el percentatge total d'acadèmics que contribueixen als DI és encara molt baix, amb la possible excepció d'Holanda i Alemanya. A pesar que l'intent que els DI impulsin el moviment d'accés lliure ha estat fins ara un fracàs relatiu a tot el món, els autors especulen que a molts dels països enquestats "open-access issues in scholarly publishing may well be the key drivers of institutional repository deployment, at least in the very short term".³ Aquesta ha estat, de fet, la principal motivació de molts dels qui van començar a crear un dipòsit institucional, fet que han destacat nombrosos autors que han contribuït a un número recent de *Reference services review* centrat en els DI.⁴

En base a un estudi de les institucions membre de la CNI als Estats Units dut a terme el febrer del 2005, Lynch i Lippincott⁵ ofereixen una anàlisi més profunda de quin és l'ús dels dipòsits institucionals en les institucions acadèmiques nord-americanes. Tot i que admeten les dificultats per delimitar l'estudi, els autors aporten algunes observacions útils referents a les tendències actuals. Una d'aquestes observacions és que els DI estan esdevenint una part consolidada de les infraestructures universitàries dels Estats Units, ja que un 40% dels enquestats tenen alguna mena de DI funcional, i que el 88% dels que no tenen cap dipòsit afirma que tenen pensat crear-ne un de propi o participar en alguna mena de sistema en consorci. Una altra observació important que es fa en l'article i aquest document que l'acompanya és que l'ús dels DI varia d'un país a l'altre en funció de les polítiques governamentals i el context nacional. Atesa la mancança d'una política nacional coordinada, és probable que la utilització de dipòsits institucionals als Estats Units continuï sent totalment voluntària, si bé les necessitats cada cop més grans de les agències finançadores pel que fa a la gestió de dades i arxivament podria esperonar algun creixement en el seu ús. Un altre resultat revelador de l'estudi és que un nombre significatiu de dipòsits institucionals dels Estats Units estan reunint uns continguts que no es limiten ni molt menys als e-prints [edicions preliminars electròniques] del cos docent. També queda clar que les biblioteques estan jugant el paper principal en l'establiment de DI als seus campus, ja que un 80% dels enquestats informen que és exclusivament la biblioteca qui té la responsabilitat administrativa del seu dipòsit.

Tal com fan palès Lynch i Lippincott, el moviment de l'accés lliure i el moviment dels dipòsits institucionals no són ben bé la mateixa cosa. El somni de facilitar un canal de sortida per a la distribució lliure de la producció del cos docent en format digital forma part d'una visió més àmplia. He arribat a la conclusió que un dipòsit institucional pot i hauria de tenir una missió més extensa, una missió que s'acosti més a la visió expressada per Lynch en un article del 2003:

"a university-based institutional repository is a set of services that a university offers to the members of its community for the management and dissemination of digital materials created by the institution and its community members. It is most essentially an organizational commitment to the stewardship of these digital materials, including long-term preservation where appropriate, as well as organization and access or distribution".⁶

Tot i que el dipòsit institucional de la University of Oregon, anomenat Scholars' Bank,⁷ va començar amb la intenció de proporcionar un sistema d'arxivament i distribució per a la recerca del professorat en format digital, ara s'assembla molt a aquesta visió més àmplia de Lynch. Aproximadament el 18% del contingut arxivat en l'Scholar's Bank ha estat escrit pel professorat de la University of Oregon, i la biblioteca encara promou fortament el servei de cara al cos docent. No obstant això, l'arxiu conté un ampli ventall d'altres materials, com ara butlletins d'informació del campus i els departaments; revistes científiques escrites o editades per membres del professorat de la UO; projectes de fi de carrera, exposicions de classe, tesis d'honor o tesines dels estudiants; documents administratius i de planificació del campus; documents de planificació de la ciutat i l'estat d'Oregon recollits dels llocs web del govern local; instruments de descripció de les col·leccions de manuscrits de la biblioteca; textos electrònics de materials del Renaixement; i molt més. Més que un dipòsit de tipus específics de contingut, l'arxiu és un paquet de serveis que oferim a la comunitat del nostre campus per tractar i difondre materials digitals que recolzen la missió científica de la University of Oregon i, per extensió, la investigació científica a tot el món.

Quins són alguns dels serveis que hauria d'oferir un DI acadèmic? Molts són, és clar, els serveis estàndard que les biblioteques fa anys que ofereixen. Aquesta familiaritat amb el model de servei pot ser una raó per la qual tantes biblioteques s'hagin compromès a desenvolupar DI per als seus campus. Tot seguit es detallen alguns dels serveis estàndard i de nous.

Identificar i adquirir continguts valuosos

El personal de la biblioteca pot identificar el contingut potencial per a un dipòsit institucional examinant llocs web de professors i departaments; parlant amb departaments acadèmics i administratius sobre la seva producció i publicacions; llegint butlletins d'informació del campus per assabentar-se de congressos, presentacions i conferències que puguin ser dignes d'inclusió a l'arxiu; i analitzant publicacions impreses i contactant amb els editors per veure si estan disposats a arxivar les versions digitals de les quals procedeixen gairebé totes les publicacions impreses avui dia. La visió inicial dels DI com a un lloc que recollís la producció del professorat era massa limitada. Aquesta visió situa aquests arxius en competició directa amb models de publicació tradicional i pretén que el professorat i els administradors d'universitats abandonin un model que coneixen i en què confien per un d'incert que sembla que requereixi més esforç per la seva part i tingui uns resultats més dubtosos. Jenkins, Breakstone i Hixson⁸ analitzen algunes de les barreres culturals a què molts desenvolupadors han hagut de fer front a l'hora d'intentar implementar un DI orientat al cos docent i perfilen estratègies per tal de superar aquests obstacles. Així mateix, Foster i Gibbons⁹ examinen la resistència del professorat de la University of Rochester a aquest tipus de dipòsits i se centren en una estratègia concreta per vèncer aquestes reticències.

Un dels serveis principals que els DI poden oferir consisteix en l'adquisició de materials que d'altra manera s'haurien perdut, s'haurien arxivat i indexat de forma inadequada o només coneixeria un públic limitat. En aquesta categoria es troben les exposicions de classe, projectes de fi de carrera i tesis honorífiques dels estudiants, així com les tesis i tesines formals. Aquests materials s'han esllanguit sovint als despatxos de les facultats (o ara en llocs web de departament) per finalment acabar perduts o exclosos; de vegades queden recollits als arxius universitaris, on gairebé mai se'ls cataloga i costa descobrir-los i accedir-hi. També entren en aquesta categoria els butlletins informatius dels campus, que solen contenir informació única i valuosa i que rarament s'organitzen, s'indexen o se'n facilita la disponibilitat a un públic ampli a llarg termini. Ara és més freqüent que aquesta categoria de material efímer inclogui publicacions del govern local, estatal o federal dels Estats Units que estan disponibles durant breu períodes de temps en llocs web inestables i en constant canvi. Obtenir la riquesa de la literatura grisa o el material efímer que l'acadèmia produeix, promou o necessita és un servei únic i haurien de ser més les biblioteques que es plantegessin oferir-lo mitjançant els seus DI.

Posar a disposició el contingut de forma sistemàtica i estandarditzada

Un dels principals serveis d'un dipòsit institucional és oferir accés a uns continguts de manera organitzada i relacionar aquests continguts amb uns estàndards existents per tal que es puguin compartir àmpliament. Un dels avantatges clau d'un dipòsit sobre els llocs web individuals és que el contingut d'un DI es descriu i indexa mitjançant uns estàndards o principis comuns. Tot i que en general hi ha marge per a la flexibilitat en la descripció i la indexació del contingut, certs elements clau de les dades s'acostumen a presentar d'una manera consistent, com ara els autors o col·laboradors, els títols i algunes paraules clau, els resums o una indexació a text complet que indica la delimitació disciplinar dels materials. Molts dels DI existents basen els seus elements de dades en el conjunt d'Elements de Metadades del Dublin Core o pel contrari es comprometen a fer que el seu contingut s'ajusti al protocol OAI-PMH (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting). Lynch i Lippincott¹⁰ observen que tot i que actualment tan sols hi ha uns quants serveis experimentals que recullin dels DI, les institucions que estan creant els dipòsits semblen estar disposades a formar part de sistemes nacionals o internacionals que facin el seu contingut àmpliament disponible per a d'altres institucions i investigadors del món sencer. La construcció de ponts a d'altres continguts relacionats o semblants és un servei clau que els DI que comptin amb el recolzament de biblioteques poden oferir.

Preservar el contingut

Un dels principals serveis que la University of Oregon destaca del seu dipòsit, l'Scholar's Bank, és el d'assumir la responsabilitat de la preservació a llarg termini del contingut dipositat a l'arxiu. La preservació digital és un procés molt més proactiu que la preservació de materials analògics. El fitxer de permís estàndard per a l'Scholar's Bank possibilita a les biblioteques la migració del

continguts a nous formats d'arxiu a fi de preservar-los. Aquí hi entra un programa actiu per al seguiment de la degradació d'un arxiu i la identificació de formats de fitxer apropiats per a una eventual migració. També cal ser conscients que la preservació digital implica molt més que limitar-se a fer còpies de seguretat dels arxius. És important que els qui treballen en el desenvolupament de dipòsits es familiaritzin amb les iniciatives en curs orientades a desenvolupar estàndards per a la preservació digital, com ara l'informe RLG-OCLC sobre els dipòsits digitals de confiança,¹¹ la feina del grup de treball PREMIS¹² i d'altres. Qualsevol institució que hagi desenvolupat o s'estigui plantejant desenvolupar un dipòsit institucional té la responsabilitat d'assabentar-se'n tant com pugui per tal d'estar informat i de documentar —i seguir— pràctiques i polítiques locals. En aquest estadi preliminar de l'arxivament digital, les institucions han d'anar amb compte de no fer promeses absolutes, però tanmateix s'haurien d'esforçar per guanyar-se, pel que fa al contingut digital, la mateixa confiança de què gaudeixen des de fa molt les biblioteques pel seu tractament dels materials analògics.

Ensenyar a trobar i citar continguts

Un altre servei clau per a l'amfitrió d'un dipòsit institucional és la instrucció per trobar i citar el contingut d'aquell dipòsit i altres arxius semblants. Les biblioteques tenen una llarga tradició en l'ensenyament de l'ús d'eines d'indexació, així com l'avaluació, la citació i l'ús del contingut propi. Aquesta comprensió dels materials de diferents disciplines i de les eines d'indexació, juntament amb el compromís d'educar els usuaris perquè siguin autosuficients en el seu ús, és un servei bibliotecari que els desenvolupadors dels DI haurien d'estar disposats a continuar.

Educar sobre el copyright i la propietat intel·lectual

Un servei més recent que les biblioteques han estat desenvolupant és el d'educar els seus usuaris sobre les qüestions del copyright i la propietat intel·lectual. Els bibliotecaris han desenvolupat una notable experiència en el tema com a *usuaris* de continguts mitjançant la implementació de sòlids serveis de préstec i reserva interbibliotecaris. Atès que les biblioteques autoritzen i faciliten l'accés a més continguts digitals, aquesta destresa s'ha d'ampliar a l'àmbit digital, on les línies són més difuses. Amb els dipòsits institucionals, ara també hi ha la necessitat d'educar els autors pel que fa als seus drets com a *creadors* de continguts. Un servei a l'alça que la University of Oregon ofereix dins del context del seu dipòsit institucional és el de proporcionar informació als autors sobre com negociar amb els editors la forma de retenir el control de la seva propietat intel·lectual, i com investigar quins editors els permetran arxivar en un arxiu digital de lliure accés. Per bé que seria arriscat mirar de decidir en nom dels autors individuals si tenen el dret de fer disponible en un arxiu institucional una còpia digital del seu treball publicat, cada cop és més freqüent que els desenvolupadors dels dipòsits orientin els autors que hi contribueixen cap a fonts d'informació on puguin prendre aquesta decisió per si mateixos.

Ajudar en la publicació

Una característica comuna de gairebé tots els continguts del dipòsit institucional de la University of Oregon és que qui va fer-ne l'aportació a l'arxiu va ser personal bibliotecari en nom dels autors o el propietaris del copyright. En aquest sentit, pot passar que els qui implementin els DI es trobin realitzant un paper força semblant al d'un editor. És un servei que les biblioteques no han fet sovint en nom de tercers, però es tracta d'un servei important que els desenvolupadors de DI poden oferir a les seves comunitats. Aquesta ajuda pot també materialitzar-se en tasques de digitalització i reconeixement òptic dels caràcters de continguts digitalitzats per a la seva inclusió al dipòsit. Adoptar el paper d'editor pot ajudar a garantir la conformitat amb certs estàndards bàsics referents als formats d'arxiu i metadades i per tant augmentar la usabilitat i preservació del contingut.

Conclusió

El futur dels DI és incert. Els costos de desenvolupar-los i mantenir-los no es coneixen del tot, ni és segur com de compromesa continuarà estant cada institució amb l'esforç a llarg termini, a mesura

que aquests costos associats es vagin coneixent més o augmentin. Fins ara no hi ha gaire consens pel que fa als tipus de materials que és apropiat emmagatzemar en aquests dipòsits, i no hi ha un autèntic desenvolupament pràctic de la recerca federada en diferents dipòsits. El desenvolupament de DI a diferents països sembla seguir diferents camins segons las infraestructures i polítiques nacionals. Malgrat la incertesa sobre l'objectiu dels DI i la nostra relativa inexperiència amb els nous serveis que requereixen, prometen moltíssim. Aquesta promesa, però, pot no raure en el foment d'una revolució en la publicació científica com molts esperen, sinó en la transformació de l'erudició tot emfatitzant i reunint el material "límitrof", com el descriu Paul Gherman.¹³ On el futur dels DI sembla que té més assegurada una contribució duradora és en la identificació i obtenció de més material efímer —la literatura grisa— i la posada a disposició d'un públic més ampli. Si es produeix l'esperada revolució en la publicació científica, trigarà bastant més i necessitarà quelcom més que l'establiment no coordinat de dipòsits institucionals aïllats en institucions acadèmiques de tot el món.

Referències

- ¹ Raym Crow, "The case for institutional repositories: a SPARC position paper". Last updated: August 27, 2002. <<http://www.arl.org/sparc/IR/ir.html>>. [Consulta: 15/11/2005]
- ² David C. Prosser, "The changing face of scholarly communication", *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 11 (desembre 2003). [Consulta: 15/11/2005]
- ³ Gerard van Westrienen, Clifford A. Lynch, "Academic institutional repositories: deployment status in 13 nations as of mid 2005", *D-Lib magazine*, vol. 11, no. 9 (September 2005). <<http://www.dlib.org/dlib/september05/westrienen/09westrienen.html>>. [Consulta: 15/11/2005]
- ⁴ Ilene F. Rockman (editor), "Reference librarians and institutional repositories", *Reference services review*, vol. 33, no. 3 (2005).
- ⁵ Clifford A. Lynch, Joan K. Lippincott, "Institutional repository deployment in the United States as of early 2005", *D-Lib Magazine*, vol. 11, no. 9 (September 2005). . [Consulta: 15/11/2005]
- ⁶ Clifford A. Lynch, "Institutional repositories: essential infrastructure for scholarship in the digital age", *ARL bimonthly report*, no. 226 (February 2003). <<http://www.arl.org/newsltr/226/ir.html>>. [Consulta: 15/11/2005]
- ⁷ L'Scholars' Bank, anomenat així per estar destinat a l'ús de la comunitat científica de la UO i perquè la paraula "bank" (banc) transmet als nord-americans la idea d'un lloc segur on emmagatzemar quelcom de valuós, està disponible a: <<https://scholarsbank.uoregon.edu>>.
- ⁸ Barbara Jenkins, Elizabeth Breakstone, Carol Hixson, "Content in, content out: the dual roles of the reference librarian in institutional repositories", *Reference services review*, vol. 33, no. 3 (2005), p. 312-324.
- ⁹ Nancy Fried Foster, Susan Gibbons, "Understanding faculty to improve content recruitment for institutional repositories", *D-Lib magazine*, vol. 11, no. 1 (January 2005). <<http://www.dlib.org/dlib/january05/foster/01foster.html>>. [Consulta: 15/11/2005]
- ¹⁰ Clifford A. Lynch, Joan K. Lippincott, "Institutional repository deployment in the United States as of early 2005", *D-Lib magazine*, vol. 11, no. 9 (September 2005). <<http://www.dlib.org/dlib/september05/lynch/09lynch.html>>. [Consulta: 15/11/2005]
- ¹¹ *Trusted digital repositories: attributes and responsibilities: an RLG-OCLC report* (Mountain View, CA: RLG, 2002). Fa poc s'ha publicat un esborrany de *Audit Checklist for Certifying Digital Repositories* per al seu comentari públic, disponible a: <http://www.rlg.org/en/page.php?Page_ID=20769>.
- ¹² El lloc web de PREMIS (PREservation Metadata: Implementation Strategies) Working Group és disponible a: <<http://www.oclc.org/research/projects/pmwg/>>.
- ¹³ Paul M. Gherman, "Collecting at the edge—transforming scholarship". En: *Collection management and strategic access to digital resources* (Haworth Press, 2005), p. 23-34.

Articles similars a BiD

- [Aproximació al moviment open access](#). Keefer, Alice. (2005)
- [Webs sempre accessibles : les biblioteques nacionals i els dipòsits digitals nacionals](#). Lluca Fonollosa, Ciro. (2005)
- [Sistemas de cerca i accés al llibre digital al Web](#). Pedraza-Jiménez, Rafael. (2011)
- [Sistemas de búsqueda y acceso al libro digital en la Web](#). Pedraza Jiménez, Rafael. (2011)
- [Anatomía de Google Books : un projecte de biblioteca digital a la cruïlla](#). Codina, Lluís; Abadal, Ernest. (2010)

Articles similars a Temària

- [Preservación digital y depósitos institucionales](#). Keefer, Alice. (2005)
- [Fundamentos tecnológicos del acceso abierto : Open Archives Initiative y Open Archival Information System](#). Silió, Teresa. (2005)
- [Open Access : el papel de las bibliotecas en los repositorios institucionales de acceso abierto](#). Hernández Pérez, Tony; Rodríguez Mateos, David; Bueno de la Fuente, Gema. (2007)
- [Los repositorios digitales universitarios y los autores](#). Keefer, Alice. (2007)
- [Les llicències d'ús dels recursos digitals](#). Keefer, Alice. (2005)

Articles del mateix autor a Temària

[Hixson, Carol](#)

[[més informació](#)]